

4. táblázat
CD-ROM-on kiadott állományok megoszlása a megjelenés helye szerint

Kontinens	Állományok száma			Százalékos megoszlás		
	1988	1989	1990	1988	1989	1990
Észak- és Dél-Amerika	284	510	952	72,65	62,4	61,0
Európa	89	237	487	22,8	29,0	31,3
Ázsia	6	37	64	1,55	4,55	4,1
Ausztrália	12	31	51	3,0	3,8	3,3
Afrika	–	2	4	–	0,25	0,3
Összesen	391	817	1558	100	100	100

5. táblázat
Az európai online informatikai piac alakulása 1989 és 1994 között (millió dollár)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	Átlagos éves növekedés (százalék)
Nagy-Britannia	1265	1458	1752	2089	2429	2765	17,0
Franciaország	342	407	482	580	719	891	21,1
Nyugat-Németország	241	302	374	478	585	728	24,7
Többi európai ország	569	677	824	973	1196	1444	20,4
Összesen	2417	2844	3432	4120	4929	5828	19,2

[Forrás: LINK Europe, 1989]

tóintézetét és azok tevékenységét mutatja be, közli a kapcsolatfelvételhez szükséges összes adatot az irányítószámától a telefaxszámig. Ismerteti 49 ezer jelentős kutató – tudós – nevét, érdeklődési körét, elérhetőségét. Az állomány természetesen millió szempont szerint kereshető vissza, így tudományterületek, földrajzi fekvés, az intézmény jogi státusa, vagy éppen az alkalmazott kutatók száma szerint.

Új tendencia, hogy egyre több újság, folyóirat is megjelenik optikai lemezen, köztük a londoni *The*

Independent, amelynek optikai lemezes változatát a találkozó első napján mutatták be.

Látható, hogy valóban nincs hiány a témakörökben, és az is, hogy a korszerű információs technikák és szolgáltatások lépést tartanak a tudományok fejlődésével.

Brückner Huba
(IDG Lapkiadó Kft.)

Könyvtárakra alapozott üzleti információs szolgáltatások kiépítése Magyarországon. Az IBI program

A brit kormány a magyar gazdasági élet fejlesztésének támogatására öt éves periódusra 25 millió fontot bocsátott a magyar kormányzat rendelkezésére. A *Know How Fund* program keretében menedzserképzésre, gazdasági események finanszírozására, információs folyamatok fejlesztésre van lehetőség. A Library Association és a Leicester Polytechnic pályázatot nyújtott be a Know How Fundhoz üzleti (business)* információs szolgáltatások kiépítését célozva meg Magyarországon, az Egyesült Királyságban lévő gyakorlat mintájára, a brit elméleti és

gyakorlati szakértelem felhasználásával. A pályázat magyarországi előkészítését a *Magyar Könyvtárosok Egyesülete* (MKE) vállalta. Az előkészítés, a program elképzeléseinek megfogalmazása, a hazai támogatók megkeresése, az üzleti információs szolgáltatások üzemeltetésére vállalkozó könyvtárak, a kiképzésben részt vállaló intézmények számbavétele megtörtént. A támogatás elnyerése esetén 1995-ig szóló, nagyszabású program indulhat meg.

* A *business information* kifejezést üzleti információnak fordítjuk, de beleértjük a gazdasági, kereskedelmi, piackutatási és -szervezési információt is.

AZ IBI PROGRAM CÉLJA

Az *Information for Business and Industry* (IBI = Információ az üzletnek és az iparnak) program célja, hogy a gazdaság fejlődését, piacgazdasággá való átalakulását segítse elő oly módon, hogy előirányozza

- ▶ az információs szolgáltatások fejlesztését, valamint az üzleti élet, a pénzgazdálkodás, a vállalkozásirányítás szakértői és infrastrukturális támogatását;
- ▶ a könyvtárak és információs központok szellemi és tárgyi feltételeinek javítását, hogy hatékony, gazdaságos és naprakész információkkal láthassák el a vállalkozókat és a vállalatokat;
- ▶ a vállalkozók, vállalati vezetők (menedzserek) felkészítését az információs szolgáltatások felhasználására;
- ▶ az információs források megismertetését a felhasználók körében.

ELŐZMÉNYEK

Az MKE és a *Library Association* (LA) között 1986-tól – meghatározatlan időtartamra – együttműködési megállapodás van érvényben. A megállapodás rögzítések az LA és az MKE képviselői megegyeztek abban is, hogy az együttműködés keretében szakaszokra szóló munkaprogramokat dolgoznak ki. Az első munkaprogram 1986-tól 1989-ig tartott, s mindkét fél megelégedésére szolgált. Ezután az újabb, kétéves program kidolgozásakor az LA értesítette az MKE-t, hogy a British Council egy nagyobb projektbe kívánja őket bevonni. A projekt kormányközi egyezségeen nyugszik, amely szerint a brit kormány Magyarországnak a vállalkozások elősegítésére, támogatására öt éven át jelentős szellemi és anyagi előnyöket juttat.

A Know How Fund akció 1990-ben kezdődött meg. Mivel az egész szorosan kapcsolódik azokhoz a célokhoz, amelyek érdekében az LA és az MKE együttműködik, az egyesületek vezetői megállapodtak, hogy a Know How Fundba bekapcsolódnak, s megfogalmazzák egy korszerű, a magyarországi társadalmi és gazdasági változásoknak megfelelő vállalkozásokat segítő, speciális információs szolgáltató rendszer létrehozásának és működésének programját, mégpedig egy könyvtárakra alapozott hálózat kialakításával. Az IBI rendszer elsősorban piaci, kereskedelmi, technológiai információkat tartalmazó adatbázisokból, ezek forgalmazásából és felhasználói kapcsolatokból áll. A számítógépes hálózat előirányozza a szükséges nemzetközi és külföldi adatbázisokhoz való közvetlen hozzáférést, ill. az új információhordozókon (pl. CD-ROM) való megvételét, továbbá hazai adatbázisok igénybevitelét, ill. kialakítását is.

Az információs hálózat működtetése érdekében az IBI program

- ▶ a könyvtárakat megfelelő berendezésekkel látja el, kialakítja a rendszert a szolgáltatások kibocsátásához;

- ▶ a könyvtári tájékoztató szakembereket kiképezi és felkészíti információközvetítő feladataikra;
- ▶ a mai és a leendő felhasználóknak információhasználati oktatást szervez;
- ▶ folyamatos szaktanácsadást biztosít a hálózat működtetéséhez.

A PROGRAM JELENTŐSÉGE

Tudvalévő, hogy Magyarországon alapvető átalakítási-átalakulási folyamatok zajlanak le a gazdasági életben. A legnagyobb változásokat a privatizálás és a piaci gazdálkodásra való áttérés jelenti. Nyilvánvaló, hogy az említett folyamatok igen összetettek és bonyolultak, számtalan kritikus pontjuk van.

A kulcskérdések között szerepel:

- ▶ az emberi források növelése,
- ▶ a képzés, szakképzés többszintű fejlesztése,
- ▶ az információs infrastruktúra fejlesztése,
- ▶ a kutatás-fejlesztés marketingirányultsága.

Az IBI program ezeket a kérdéseket célozza meg, és a terve abból indul ki, hogy a gazdasági fejlődés támogatásához elengedhetetlen az *információs források és a szakemberek, felhasználók* szervezett kapcsolata.

A piacgazdaság tapasztalata az, hogy az üzleti információs infrastruktúra elsődrendű fontosságú segítség a kereskedelem és az ipar minden szintje számára, főként a kisvállalkozások létesítéséhez és fenntartásához. A kis- és középvállalkozók ugyanis általában nem képesek saját információs szervezetet kialakítani, információs forrásokba befektetni, hanem az országos és a helyi intézményekre, információs szolgáltatókra kell támaszkodniuk.

Az *információs infrastruktúra* magában foglalja

- ▶ az információs forrásokat és hálózatokat,
- ▶ az információs szolgáltatásokat előállító és közvetítő szakemberek képzését és továbbképzését,
- ▶ az üzletemberek, vállalkozók, vállalati vezetők felhasználói képzését az információs források és szolgáltatások megismertetése, hatékony felhasználása céljából.

Angliai tapasztalatok bizonyítják, hogy az üzleti információk és az információs szolgáltatás fejlett technológiái a gazdaság motorjai, jelentőségük az utóbbi húsz évben – az információs technológia forradalmával párhuzamosan – rendkívül megnövekedett.

Az üzleti információs ipar vezető ágazata a pénzügyi, banki, vállalati és részvénytőzsi információkkal foglalkozó szektor. Ebben a szektorban élénk a kereslet, és a tevékenység jelentős profitot termel. Fejlődő tendenciát mutat a piackutatási, statisztikai információs terület forgalma. Jólal kisebb a forgalma, de értékében azonos a jelentősége a tudományos-technikai, szakirodalmi információs adatbázisok piacának. Az arányok érzékeltetésére az alábbiakban közöljük a legutóbbi pénzügyi év információs iparának angol forgalmi adatait:

Vállalatok, részvénytársaságok stb.	1307 millió font
Piacutatás, statisztika stb.	330 millió font
Tudományos-technikai információ	45 millió font
Kommunikáció, szoftver, gazdák	117 millió font

(Forrás: Jordans: The UK information industry 1989/90)

Magyarországon ugyan már működik néhány üzleti információs szolgáltatás, azonban a felszereltségük nem elég ahhoz, hogy a kisvállalkozásokat is releváns információkkal lássák el, sem pedig, hogy egyedi és helyi információs igényeket elégítsenek ki. Ezért a gazdasági élet érdekében időben ki kell építeni egy hatékony, rugalmas és jól felszerelt üzleti információs szolgáltató hálózatot.

A KÖNYVTÁRAK SZEREPE A GAZDASÁGI FEJLŐDÉSBEN

Az Egyesült Királyságban igen fejlett a felsőoktatási és közművelődési könyvtárak részvétele az üzleti információs szolgáltatásban. Nagy és eredményesen működő üzleti információs központok működnek közművelődési könyvtárakban, például Manchester, Birmingham és London városi könyvtáraiban, miközben jól ismertek a londoni, manchesteri e területen működő felsőoktatási intézmények üzleti információs szolgáltatásai is. A Leicester Polytechnic Library és Leicestershire könyvtárai a régió részére közösen építettek ki és működtetnek vállalati és ipari információs szolgáltatásokat.

Magyarországon is célszerűnek látszik a felsőoktatási és közművelődési könyvtárak potenciáljára és együttműködésére építve kifejleszteni egy széles körű információs hálózatot a vállalkozást segítő információs szolgáltatások nyújtására. A könyvtárakban meglévő állományokra, az intézményi szervezethez, az információközvetítő szakértelemre lehet alapozni az üzleti információs hálózat kiépítésében. Az IBI projektnek ez az elgondolás az alapja.

MUNKAPROGRAM-JAVASLAT

A program megszervezése, majd megvalósítása három fő téma köré csoportosul.

A vállalkozók, menedzserek érdeklődésének felkeltése

Talán a legfontosabb szempont az üzleti információs szolgáltatások kiépítésének megtervezése, majd a szolgáltatások üzemeltetése során a felhasználók érdeklődésének, információs igényeinek felkeltése a meglévő információk, információs források iránt, amelyekkel a vállalkozás sikeresebbé tehető. A tapasztalatok azt mutatják, ha sikerül az üzletemberek megfelelő információs szolgáltatással legalább egyszer kielégíteni, rendszeres felhasználókká válnak. Magyarországon a jelenlegi helyzetben kiemelkedően fontos az igényfelkeltés. Ezért a program

a figyelemfelkeltés, a megismertetés valamennyi formáját tartalmazza: évente konferenciákat, szemináriumokat, alkalmi bemutatókat és kiállításokat rendeznek, vezető menedzserek részére tapasztalat-szerző utakat szerveznek az Egyesült Királyságba.

A piac fejlesztése

Az információs igények kielégítéséhez igen széles körű és részletes információs forrásokat kell biztosítani: nemzetközi és országos szintű adatbázisokat, illetve az ezekhez való teljes hozzáférést. Ugyancsak szükséges a korszerű információs eszközök és technológia bevezetése és elterjesztése is. Ennek a feladatnak a teljesítéséhez az angol szakemberek hozzáértésének és tapasztalatainak igénybevételét, egy teljes felszereltségű bemutató és konzultációs központ létesítését és üzemeltetését, hardverrel, szoftverrel, adatbázisokkal, könyvekkel, folyóiratokkal, információs eszközökkel való ellátását készíti elő a program.

Képzés

A könyvtári és információs szakemberek képzése az üzleti információs munkára a legsürgősebb feladat. A gazdasági fejlesztés legfontosabb beruházása a szakemberek kiképzése és gyakorlati felkészítése a magas szintű szolgáltatásokra. Egyformán fontos az információs technológiában való jártasság, az adatbázisokban való keresés, az adattárépítés, az információközvetítés, az adatkezelés ismereteinek fejlesztése. Amint az üzleti információs piac fejlődik, az információs szakemberek is gyorsan megtalálják a maguk helyét, és mint tanácsadók, adattár-összeállítók, adatelemezők, adatbázis-kezelők stb. kezdenek működni. Mindezek indokolják, hogy az IBI program a legnagyobb figyelmet a képzési összetevőre fordítsa. A tervek 1992-től 1995-ig bezárólag az alábbiakat irányozzák elő:

- ▶ évente egy kéthetes üzleti információs tanfolyam 10–20 magyar szakember részvételével az Egyesült Királyságban,
- ▶ évente 5 gyakorlati munkahely létesítése az Egyesült Királyságban 3 hónapos munkára (ebből az első hónap nyelvi képzés),
- ▶ Magyarországon elméleti és gyakorlati tanfolyamok már működő szakemberek részére,
- ▶ a könyvtáros-információs képzés tanmenetének üzleti információs ismeretekkel való kiegészítése, a hallgatók ilyen jellegű feladatokra való felkészítése.

SZOLGÁLTATÁSOK KIALAKÍTÁSA, A HÁLÓZAT KIÉPÍTÉSE

Az előkészítő, alapozó munka elvégzése nyomán – természetesen bizonyos egyidejűség is elképzelhető – lehetőség nyílik az üzleti információs szolgáltatások megindítására. A tervek szerint a szolgáltató hálózat kulcspontjai a Budapesten és a regionális

központokban működő felsőoktatási és közművelődési könyvtárakban épülnek ki. A regionális vezető intézmény (esetleg intézmények) a maga területén alközpontként működik, és további könyvtárakkal kooperálva ellátja a régió üzleti információs szolgáltatását. Az üzleti információs szolgáltatást nyújtó intézmények az induláshoz a program keretében felszereléshez, adatbázisokhoz stb. is juthatnak.

A PROGRAMBAN RÉSZT VEVŐ INTÉZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK

Az Egyesült Királyságban a **British Council** látja el a program menedzselését, amely magában foglalja a pénzügyek kezelését, a szervezőmunkát, a program kiértékelését és a magyarországi munkálatok támogatását.

A **Leicester Polytechnic** szakmailag vezeti a programot, irányítja az oktatást, felügyeli a gyakorlati programokat, tanácsadóként működik a jelöltek kiválasztásában, koordinációs és konzultációs feladatot lát el.

A **Library Association** megrendezi az angliai kiképző tanfolyamokat, tanácsadással és konzultációval segíti a program megvalósítását.

A három intézmény a program végrehajtására konzorciumot hoz létre. Vezető intézményként jön számításba a **Manchester Business School** és a **Leicester Business School** is. Természetesen a későbbiekben más intézmények is csatlakozhatnak a programokhoz. A **Reuters**, a világ legnagyobb üzleti információs vállalkozása kifejezte szándékát a részvételre (előadók, adatbázisok stb.).

Magyarországon a **Magyar Könyvtárosok Egyesülete** vállalta a program elméleti és gyakorlati előkészítését, közreműködik a program megvalósításában.

Előzetesen részvételi szándékukat jelezték az alábbi könyvtárak és információs intézmények:
Budapesten:

Országos Műszaki Könyvtár
Károly Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár
Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtára
Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar könyvtári tanszéke
Az egyes regionális központokban:
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola könyvtári tanszéke, Szombathely
Veszprémi Egyetem Központi Könyvtára
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára
Janus Pannonius Tudományegyetem Központi Könyvtára, Pécs
Megyei Könyvtár, Pécs
Megyei Könyvtár, Kaposvár
Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg
Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely
József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára, Szeged
Somogyi Könyvtár, Szeged
Megyei Könyvtár, Békéscsaba
Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi Könyvtára, Debrecen
Kossuth Lajos Tudományegyetem informatikai tanszéke.

Részvételi szándékot jelzett a **Kopint-Datorg** **Piacutató és Konjunktúra Informatikai Intézet** is.

A **Könyvtári és Informatikai Kamara** a program megvalósításához szervezési és konzultációs tevékenységgel járul hozzá.

A program megvalósítását erkölcsileg és anyagilag támogatja a **Művelődési és Közoktatási Minisztérium**, valamint az **Ipari és Kereskedelmi Minisztérium**.

A program megvalósításához az együttműködő intézmények társulást hoznak létre. Az együttműködéshez további könyvtárak is csatlakozhatnak. Az IBI programra vonatkozó pályázat az illetékes brit kormányzati szervek előtt van. Remélhetőleg kedvező elbírálásban részesül, és bízunk benne, hogy hamarosan megkezdődhet gyakorlati kivitelezése is.

Billédi Ferencné

Könyvtári és Informatikai Kamara – az első közgyűlés után

1991. április 10-én tartotta meg első közgyűlését az egy évvel ezelőtt alakult Könyvtári és Informatikai Kamara. (A megalakulásról mi is hírt adtunk. = *TMT*, 38. köt. 1–2. sz. 1991. p. 48–49.) A közgyűlés napirendjén elnöki beszámoló, az alapszabály elfogadása és elnökválasztás szerepelt.

A közgyűlés időpontjában a Kamara tagkönyvtárainak száma 148 volt, a következő tagozati megosztásban és tagozati képviselőkkel:

Tudományos és szakkönyvtári tagozat

Képviselő: *Dr. Domsa Károlyné* és
Zalainé Kovács Éva

A tagkönyvtárak száma: 49

Megyei könyvtári tagozat

Képviselő: *Szita Ferenc*

A tagkönyvtárak száma: 20

Városi könyvtári tagozat

Képviselő: *Kocsis István*

A tagkönyvtárak száma: 58

Munkahelyi könyvtári tagozat

Képviselő: *Kenyéri Kornélla*

A tagkönyvtárak száma: 21

Szita Ferenc, a Somogy Megyei Könyvtár igazgatója, a Kamara ideiglenes elnöke beszámolójában kiemelte: "Az eddigi egy év tapasztalatai szerint úgy látom, hogy a **Könyvtári és Informatikai Kamarát** az

Könyvtári és
Informatikai
Kamara